

Planetaria

MARATÓ ASTRONÒMICA

A

ARAS DE LOS OLMOS

Enric Marco

Els astrònoms també fan maratons. Però en aquest cas no cal córrer sinó observar la major quantitat possible d'objectes durant tota una nit i aguantar estoicament el fred, la humitat i la fam fins que es faça de dia.

Els astrònoms també fan maratons. Però en aquest cas no cal córrer sinó observar la major quantitat possible d'objectes durant tota una nit i aguantar estoicament el fred, la humitat i la fam fins que es faça de dia.

Des de mitjans dels anys 80 es fan les maratons Messier. Cal observar en una única nit el major nombre possible dels 110 objectes que l'astrònom francès Charles Messier catalogà a finals del segle XVIII. La maratón s'ha de celebrar en la segona meitat del mes de març, el més pròxim possible a l'equinocci de primavera i en lluna nova. Durant aquesta nit, tots els objectes són observables, si es busquen en l'ordre correcte i no es perd massa el temps.

Charles Messier, astrònom caçador de cometes, observava en la seua cerca alguns objectes brillants que sempre romanien al mateix lloc. Per evitar confondre'ls amb cometes els llistà i creà, així, el primer catàleg d'estel·lars de la història de l'astronomia. Diu la llegenda que el 28 d'agost de 1758 començà el seu llistat amb la Nebulosa del Cranc (M1) quan estava buscant el cometa Halley al cel. El catàleg de Messier conté els 110 objectes més brillants del firmament i inclou nebuloses, cúmuls oberts, cúmuls globulars i galàxies.

La nit del dissabte 25 de març passat ens reunírem uns quants amics de l'Agrupació Astronòmica

TANMATEIX, EN HAVENT SOPAT ELS NÚVOLS DESAPAREQUEREN DE SOBTE I EL CEL SE'NS PRESENTÀ NEGRE I BEN FOSC. NOMÉS ELS LLUMS DE LA DISTANT VALÈNCIA APAREIXIEN PEL SUD-EST I ELS FANALS ROJOS INTERMITENTS I ABSURDS DELS MOLINS DE VENT SOBRE LA MUELA DE SANTA CATALINA ENS FEIEN LA QUITZA.

de la Safor (AAS), Marcelino Álvarez, el president, Ángel Requena, Maximiliano Doncel i jo, més alguns membres de l'Agrupación Astronòmica de Cuenca (AstroCuenca). Tots comptarem amb l'ajuda i l'amistat de Juanma Bullón, membre de l'AAS que viu a Aras de los Olmos i que des del seu observatori La Cambra observa diàriament el Sol i el cel profund.

Tot i que a la Safor estava el cel completament cobert de núvols, m'asseguraren que a Aras de los Olmos (els Serrans) estaria totalment ras. Però en arribar-hi, a la posta de Sol, hi veírem tants núvols com a Gandia i Tavernes. Res a fer sinó sopar i fer la xarrada amb els amics, que feia temps que no ens véiem. Les previsions havien assegurat que tot estaria bé, però semblava que s'havien equivocat.

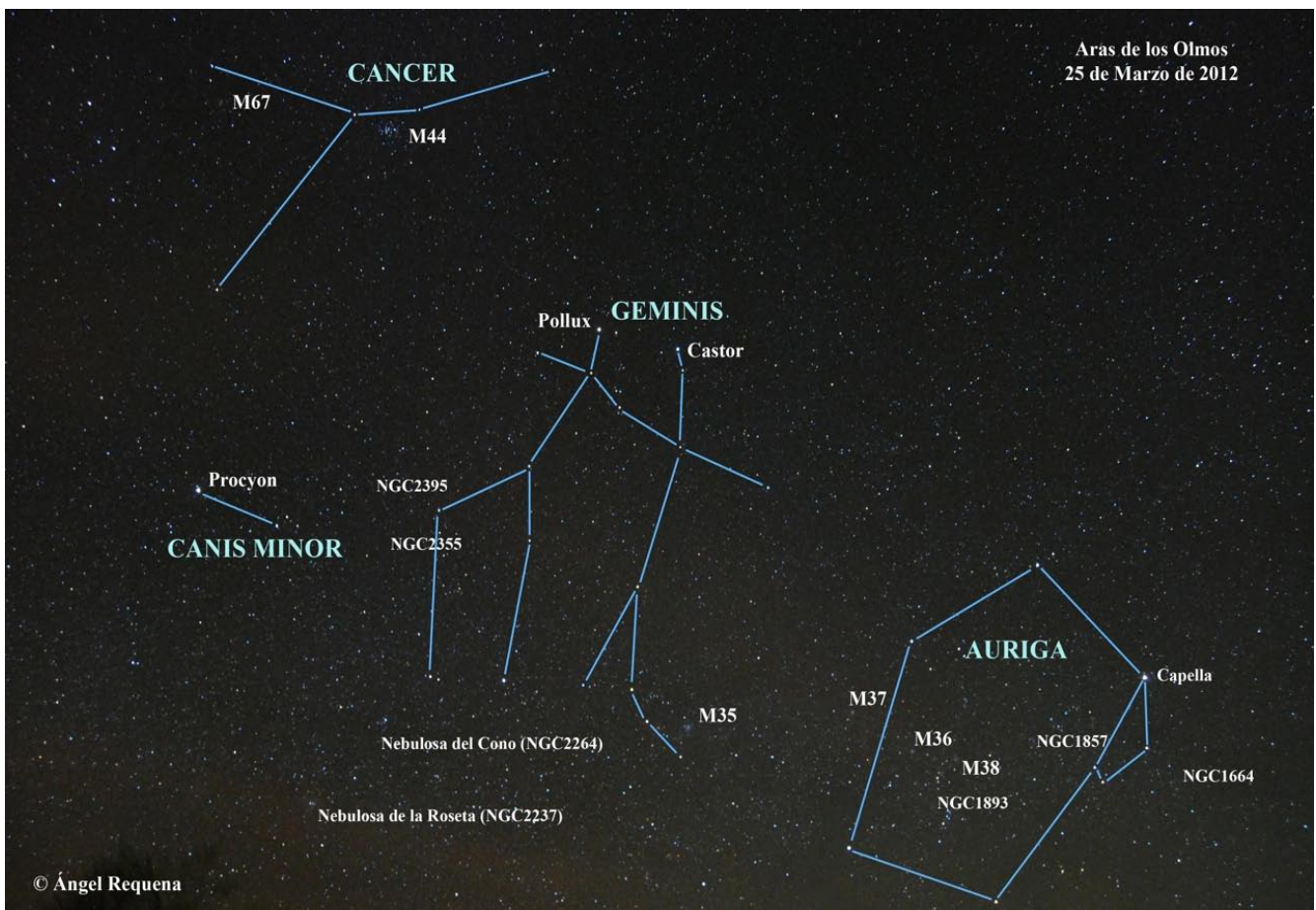
Tanmateix, en havent sopat els núvols desaparegueren de sobte i el cel se'ns presentà negre i ben fosc. Només

els llums de la distant València apareixien pel sud-est i els fanals rojos intermitents i absurds dels molins de vent sobre la Muela de Santa Catalina ens feien la guitza.

Mentre altres buscaven el cometa Garrand que encara es veu prop de l'Òssa Major, jo muntava el petit telescopi Celestron Nexstar 130 SLT, li posava les coordenades del lloc i l'alineava amb dues estrelles. Aquesta operació, encara que tediosa, és essencial per poder localitzar ràpidament i amb precisió els objectes demanats.

Ja eren les 11 passades quan Maxi i jo ens posàrem mans a la feina per trobar els 110 objectes del catàleg. Utilitzàrem la cerca automàtica amb l'Autostar encara que la marató canònica exigeix buscar els objectes sense ajuda computacional.

Ja feia quasi 3 hores que s'havia fet de nit i, per tant,

ÁNGEL REQUENA VA ACONSEGUIR UNES FOTOS ESPECTACULARS DEL CEL AMB LA SEUA CÀMERA REFLEX I LA MUNTURA "MADE IN PACO". LA FOTO QUE ACOMPANYA AQUEST ARTICLE N'ÉS LA PROVA. L'ORIGINAL D'AQUESTA FOTO SENSE TEXTOS MOSTRA CENTENARS D'ESTELS PERÒ SI LI POSEM ELS DIBUIXOS DE LES CONSTEL·LACIONS ES VEURÀ MOLT MÉS CLAR L'AMPLITUD DEL CAMP OBSERVAT I ELS 6 OBJECTES MESSIER CAPTATS EN UNA ÚNICA IMATGE: M35, AL PEU DELS BESSONS, M36, M37 I M38 EN AURIGA, M44, EL PESSEBRE, I M67 EN CANCER. TAMBÉ SÓN DESTACABLES ELS ALTRES OBJECTES DE CAMP PROFUND ACONSEGUITS: NGC2264 (NEBULOSA DEL CON), NGC2237 (NEBULOSA DE LA ROSETA) SOTA EL BESSONS, NGC2355 I NGC2395 ENTRE GEMINIS I CANIS MINOR, A, I NGC1893, NGC1857 I NGC1664 EN AURIGA.

haviem perdut ja els 10 primers objectes. Que hi farem!

Orió estava ponent-se, Venus brillava entre els núvols que quedaven per l'oest. Mart, prop de Regulus, brillava dalt en Leo. Saturn i Spica feien de doble far celeste.

A primeries la cosa no semblava funcionar bé, doncs ja tots els primers membres del catàleg estaven molt baixos i els arbres o les edificacions dels voltants n'impedien l'observació.

El primer objecte aconseguit va ser el M45. Però aquest no sé si compta, ja que són les Plèiades, un cúmulo obert d'estels a Taure, i que s'observa a ull nu. El veiérem, molt baix sense telescopi.

El següent, M42, és la nebulosa d'Orió i també es podia veure ja ben baixa a l'espasa del gegant caçador.

La poca potència òptica del telescopi no ens permetia observar les galàxies dèbils i, a més a més, la muntura altazimutal en forma de braç, juntament amb les potes del trípede impedien observar objectes prop del zenit, és a dir, objectes situats dalt del cap. Aquests calgué tornar a buscar-los més endavant, quan estaven més baixos.

La temperatura anava baixant de mica en mica i de manera inexorable. A la 1 de la matinada ja estàvem a 2 graus.

Des d'un telescopi de 30 cm observàrem la galàxia espiral barrada M95 amb la supernova descoberta feia pocs dies situada en un dels seus braços. Aquesta galàxia, situada a només 37 milions d'anys llum de nosaltres, sembla un objectiu fàcil per a telescopis mitjans, però no pas per al nostre.

A poc a poc anaven eixint les constel·lacions de l'estiu. Lira ja estava alta. Per sota el Cigne i a la dreta l'Àguila. Les seues estrelles principals formen el triangle d'estiu que ja s'observava en aquestes hores de la matinada.

De mica en mica, ben calents amb els nostres abrics, bufandes i guants, anàvem enllestint el catàleg. Els objectes que es localitzen sobre les constel·lacions

d'estiu són molt més fàcils de caçar i van caure tots, un rere l'altre.

El primer és M5, un cúmulo globular fàcil d'observar. És visible a ull nu, si saps on mirar, clar, i situat a la constel·lació de Serpens.

M13, el més gran i brillant cúmulo globular, es troba en Hèrcules. Va ser descobert per Edmond Halley l'any 1714.

M57 és la famosa nebulosa de la Lira, que amb una forma de toro, o "Donuts" és un objecte digne d'admiració. La seua anella amb la zona fosca central és un exemple de nebulosa planetària, residu de la mort d'una estrella de poca massa.

Les constel·lacions de Scorpio i Sagitarius allotgen una quantitat immensa d'objectes de cel profund. Passàrem ben bé una hora explorant aquestes dues constel·lacions. Veiérem molts cúmuls globulars i cúmuls oberts, com per exemple M4, el cúmulo globular més pròxim a la Terra, a només 7200 anys llum; o com el M21, un cúmulo estel·lar amb una seixantena d'estels.

Eren ja les 5 (o potser caldria dir les 6 pel canvi d'hora) i ens quedaven encara 10 objectes per sota de l'horitzó est que encara havíem d'esperar que isqueren. Estàvem cansats i decidírem plegar. Havíem observat en total 56 objectes, la majoria d'ells, astres que no havia vist mai.

Anàrem a dormir. La temperatura ja era d'un grau sota zero. El cristall del cotxe tenia una capa de gel.

L'any que ve ja tractarem de superar-nos, portarem un telescopi millor i a veure si fem els 110.